

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора медичних наук, професорки,
завідувачки кафедри загальної та клінічної патології
Харківського національного університету
ім. В.Н. Каразіна МОН України
Проценко Олени Сергіївни
на дисертаційну роботу Зверєвої Ірини Сергіївни
«Вплив материнсько–плодової інфекції на морфофункціональний стан
легеневої артерії та аорти плодів та новонароджених»,
представлену до захисту в спеціалізовану вчену раду Д.64.600.03
при Харківському національному медичному університеті МОЗ України
на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук
за спеціальністю 14.03.02 – патологічна анатомія

Актуальність теми

Охорона материнства та дитинства є найбільш важливою складовою в системі охорони здоров'я України, враховуючи особливу значущість формування здорового покоління. Збільшення захворюваності серед жінок репродуктивного віку є підґрунтям збільшення частоти хронічної патології та формування інвалідності серед народжених дітей, що потребує удосконалення системи медичного супроводу вагітних, новонароджених та дітей раннього віку.

З усього періоду дитинства найбільш вагомі втрати припадають на неонатальний та ранній постнеонатальний періоди розвитку. У цьому ж віковому інтервалі реєструються клінічні прояви захворювань і морфофункціональних порушень, що виникають у процесі внутрішньоутробного розвитку або під час пологів і грають згодом вагому роль при формуванні здоров'я дитини. Основними (38–42% випадків) причинами смерті дітей віком до 1 року є окремі стани, що виникають у перинатальному періоді (зокрема, інфекції специфічні для перинатального періоду, вроджені пневмонії, внутрішньоутробна гіпоксія та асфіксія в пологах, синдром

респіраторного дистрес-розладу та пологові травми). За даними МОЗ, внутрішньоутробна інфекція посідає друге місце в структурі перинатальної смертності, обумовлюючи від 11 до 45% втрат.

Поряд з інфекційною патологією, асфіксія також є однією з провідних причин перинатальної захворюваності, смертності та інвалідності дітей в старших вікових групах. Серцево-судинна система при даному патологічному стані страждає в 40–70% випадків. Актуальність теми обумовлена відсутністю морфологічних досліджень аорти та легеневої артерії новонароджених, що померли внаслідок впливу гострої перинатальної гіпоксії та нащадків від матерів, чия вагітність мала перебіг на тлі інфекційної патології, обґрунтовує необхідність проведення цього дослідження.

Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами

Дисертація є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри патологічної анатомії Харківського національного медичного університету МОЗ України «Вплив материнсько-плодової інфекції на ембріогенез і фетогенез нащадків» (номер державної реєстрації № 0115U000987, 2015–2019 рр.), яка входить до координаційного плану пріоритетних напрямів, затвердженого Міністерством охорони здоров'я України.

Наукова новизна отриманих результатів

У дисертаційній роботі за допомогою комплексного патоморфологічного дослідження отримані нові дані щодо впливу материнської інфекції на морфогенез легеневої артерії та аорти померлих доношених новонароджених дітей та плодів та новонароджених щуренят. Уперше визначені морфологічні

відмінності структурних компонентів легеневої артерії та аорти нащадків від матерів з інфекційною патологією у порівняльному аспекті з дією гострої перинатальної гіпоксії та за допомогою імуногістохімічних методів в судинах нащадків виявлені специфічні маркери впливу материнської інфекції.

На експериментальному матеріалі вперше визначені морфологічні зміни в аорті та легеневій артерії плодів та новонароджених щуренят, внутрішньоутробний період розвитку яких перебігав на тлі підгострого пролонгованого інфекційно-запального процесу в матері, викликаного різними видами збудників – *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus* та *Klebsiella pneumoniae*, які мають єдину тенденцію, розрізняючись лише за ступенем вираженості морфологічних проявів.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів

Сукупність результатів проведеного дисертаційного дослідження поглиблюють та доповнюють сучасні теоретичні наукові уявлення про вплив материнської інфекції на внутрішньоутробне формування органів та систем нащадків, а саме серцево-судинної системи. Отримані дані щодо морфофункціональних особливостей аорти та легеневої артерії нащадків в умовах гострої постнатальної гіпоксії та внутрішньоутробного інфікування можуть бути використані у навчальному процесі студентів та інтернів закладів вищої медичної освіти, дозволяють впроваджувати їх в практичну роботу лікарів патоморфологів. Ці знання дозволяють розробити прогностичні критерії для неонатологів та педіатрів з метою вдосконалення діагностики та лікування судинної патології у дітей.

Отримані результати впроваджено у практичну роботу патологоанатомічного відділення двох лікувальних закладів, а також у

навчальний процес кафедр патоморфологічного профілю сімох закладів вищої освіти України.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Дисертаційна робота Зверєвої І.С. виконана з використанням сучасних методів морфологічного дослідження на достатній для статистичного аналізу кількості клінічного та експериментального матеріалу. Застосовані у дисертаційній роботі морфологічний (макроскопічний, органометричний, гістологічний, гістохімічний), імуногістохімічний, морфометричний та цитофотометричний методи є адекватними для досягнення поставленої мети і вирішення завдань даного дослідження. З методичної точки зору дисертаційна робота виконана на відповідному рівні, а сформульовані автором положення, висновки і практичні рекомендації є логічним наслідком отриманих результатів. Отриманий цифровий масив даних статистично оброблений за допомогою методів варіаційного, альтернативного та кореляційного аналізу.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях і в авторефераті

Дисертаційна робота викладена у 12 наукових роботах, які відображують зміст проведеного дослідження, зокрема 9 статей, з яких 4 – у наукових фахових виданнях України, 5 статей у закордонних наукових періодичних виданнях (Польща), 3 тез у матеріалах Всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій.

Автореферат містить усі положення дисертації і у структурному та

змістовному відношенні відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій.

Матеріали дисертації були достатньо оприлюднені й обговорювались на науково-практичних, у тому числі з міжнародною участю, конференціях і конгресах.

Структура і зміст дисертації

Дисертаційна робота оформлена згідно з «Вимогами до оформлення дисертацій» МОН України (наказ №40 від 12.01.2017 р.), викладена державною мовою на 215 сторінках комп'ютерного тексту. Дисертація побудована за загальноприйнятою схемою, і складається з анотацій, переліку публікацій здобувача, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, аналізу архівного матеріалу, двох розділів власних досліджень, аналізу і узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел та додатків.

Список використаних літературних джерел налічує 308 найменувань вітчизняних і зарубіжних авторів (обсягом 31 сторінка), з яких 185 – кирилицею, 123 – латиницею. Дисертаційна робота ілюстрована 66 таблицями та 36 малюнками (з них 31 – мікрофотографія).

Вступ містить усі передбаченні вимогами МОН України рубрики. Дисертант у вступі розкриває актуальність та сутність роботи, чітко формує мету та завдання дослідження, переконливо висвітлює наукову новизну отриманих результатів. Мета роботи відповідає назві.

Розділ 1 – «Огляд літератури» – містить 3 підрозділи. В даному розділі автор послідовно аналізує літературні дані, починаючи з питань нормальної ембріології, гістології, анатомії та фізіології легеневої артерії та аорти. Аналізуються літературні дані вітчизняних та зарубіжних авторів, що стосуються питань впливу внутрішньотробої інфекції та гострої перинатальної

гіпоксії на морфофункціональний стан серцево-судинної системи новонародженої дитини.

Розділ 2 – «Матеріали та методи» – відображає загальну характеристику об'єкту та предмету досліджень, включає опис використаних матеріалів та методів дослідження. Використані методи дослідження сучасні та достатньо інформативні та адекватні меті, дозволяють у повному обсязі реалізувати завдання, поставлені в роботі.

Розділ 3 – «Аналіз архівного матеріалу» - присвячений вивченню та аналізу клінічних даних, які були отримані в наслідок вивчення архівного матеріалу (протоколи патологоанатомічного дослідження загиблих новонароджених від впливу перинатальної гіпоксії та народжених від матерів, чия вагітність була ускладнена інфекційною патологією).

Розділ 4 – «Власні дослідження секційного матеріалу» – викладено у двох підрозділах. Описані основні загальногістологічні, морфометричні та імуногістохімічні характеристики аорти і легеневої артерії новонароджених при гострій перинатальній гіпоксії та материнсько-плодовій інфекції.

Розділ 5 – «Власні дослідження експериментального матеріалу» – викладено у чотирьох підрозділах, в яких надано основні морфологічні зміни морфофункціонального стану аорти і легеневої артерії плодів та новонароджених шурів при гострій постнатальній гіпоксії та при материнській інфекції, спричиненої різними видами збудників. Визначені зміни були ретельно вивчені та проаналізовані.

У цілому результати кожного розділу власних досліджень містять наукову новизну та мають практичне значення для патологоанатомів.

В кінці кожного підрозділу сформульовані висновки з коротким викладом наведених в ньому результатів. Робота ілюстрована кольоровими мікрофотографіями і таблицями, що підтверджують достовірність отриманих результатів.

Розділ 6 – «Аналіз і узагальнення отриманих результатів» – ґрунтується на співставленні результатів власних досліджень із літературними даними. Цей розділ повністю відображає положення які сформульовані та обґрунтовані автором. Аналізуючи та узагальнюючи результати власних досліджень дисертант проілюстрував їх таблицями та діаграмами.

Висновки дисертації та **практичні рекомендації** закономірно випливають із результатів роботи, обґрунтовані та відповідають меті та завданням дослідження, відображають новизну і науково-практичну значимість результатів.

Недоліки дисертації та автореферату щодо їх змісту та оформлення

Принципових зауважень до дисертації та автореферату щодо їх суті та за формою не виявлено. Зустрічалися деякі термінологічні неточності, граматичні та стилістичні помилки. Але це зауваження несуттєві і не впливають на високу загальну оцінку дисертації.

Разом з тим, виникли деякі дискусійні **запитання**, на які хотілося би отримати відповідь дисертантки:

1. Будь ласка, поясніть, чому було обрано саме ті імуногістохімічні маркери, які були використані при проведенні Вашого дослідження?

2. Чим Ви пояснюєте наявність ознак склеротизації судинної стінки аорти та легеневої артерії у нащадків, що народились від матерів з інфекцією, та чому, на Ваш погляд, такі ознаки відсутні при дії гострої гіпоксії?

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці

Результати дисертаційної роботи мають практичне значення і можуть

використовуватися в практичній роботі лікарів-патологоанатомів та при викладанні патологічної анатомії студентам та інтернам закладів вищої медичної освіти.

Отримані результати дослідження впроваджено у навчальний процес кафедри клінічної патології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, кафедри патологічної анатомії Харківського національного медичного університету, кафедри патологічної анатомії Харківської медичної академії післядипломної освіти, кафедри патологічної анатомії Сумського державного університету, кафедри патологічної анатомії з секційним курсом Української медичної стоматологічної академії, кафедри патологічної анатомії з секційним курсом Одеського національного медичного університету, кафедри патологічної анатомії і судової медицини Державного закладу «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» а також у практичну роботу патологоанатомічного відділення Комунального некомерційного підприємства «Міський перинатальний центр» Харківської міської ради, відділення загальної патології КЗ «Дніпропетровське обласне патологоанатомічне бюро».

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Зверєвої Ірини Сергіївни за темою «Вплив материнсько-плодової інфекції на морфофункціональний стан легеневої артерії та аорти плодів та новонароджених», на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.02 – патологічна анатомія, є завершеною самостійною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують актуальне наукове та практичне завдання щодо виявлення критеріїв впливу материнсько-плодової інфекції на морфофункціональний стан легеневої артерії та аорти плодів та новонароджених.

які мають суттєве значення для патологічної анатомії.

За сучасним рівнем виконання, обсягом проведеного дослідження, новизною отриманих результатів, обґрунтованістю і достовірністю висновків дисертація Зверєвої Ірини Сергіївни за темою «Вплив материнсько–плодової інфекції на морфофункціональний стан легеневої артерії та аорти плодів та новонароджених», повністю відповідає пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 №656, 30.12.2015 №1159, від 27.07.2016 №567) стосовно дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а сам здобувач заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.02 – патологічна анатомія.

**Завідувачка кафедри
загальної та клінічної патології
Харківського національного
університету ім. В.Н. Каразіна
МОН України,
доктор медичних наук, професорка**

О.С. Проценко

*Згідно зав. кафедри, професорка Проценко О.С. завірено
Ст. інспектор [підпис] Н. М. Тарасюк*